
Dhr. Huiskes

Ugchelen, 3 maart 2022

Ons kenmerk : P22006
Status : Definitief
Betreft : Ecologisch werkprotocol Boerhaavestraat 14 te Apeldoorn

1. Aanleiding

Dhr. Huiskes is voornemens om een oude schuur aan de Boerhaavestraat 14 te Apeldoorn te slopen en op de vrijgekomen locatie een levensloopbestendige nieuwbouwwoning te realiseren. Op verzoek van dhr. Huiskes heeft Natuurkompas in 2021 een flora- en faunaquickscan hiertoe uitgevoerd. Uit de flora- en faunaquickscan kwam naar voren dat de schuur geschikt is als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen. Het is echter onbekend of er soorten daadwerkelijk in de schuur verblijven. Er zijn geen bijzondere verblijfplaatsen bekend zoals een kraamverblijfplaats of massawinterverblijfplaats. Ook zijn geen waarnemingen van verblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis bekend (*Plecotus auritus*).

De aanwezigheid van zomer-, kraam-, paar- en individuele winterverblijfplaatsen van de gebouwbewonende vleermuissoorten gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) niet kan worden uitgesloten. Vernietiging van deze verblijfplaatsen is een overtreding van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. Voor de voorgenomen ontwikkeling is dan ook mogelijk een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk. In overleg met dhr. Huiskes en de gemeente Apeldoorn is besloten om voor de werkzaamheden aan te sluiten bij het Soortmanagementplan (hierna: SMP) van de gemeente Apeldoorn.

Eén van de vereisten van het SMP is het opstellen van een ecologisch werkprotocol (Klasberg, 2019). Hierin wordt eenvoudig beschreven op welke wijze met eventuele vleermuisverblijfplaatsen omgegaan moet worden en op welke wijze compensatie plaatsvindt. Dhr. Huiskes heeft Natuurkompas gevraagd om hiervoor dit ecologisch werkprotocol op te stellen.

2. Ligging plangebied en voorgenomen ontwikkeling

Het plangebied is gelegen aan de Boerhaavestraat te Apeldoorn, in de provincie Gelderland. Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom, aan de noordkant van Apeldoorn, in een hoogstedelijke omgeving. De directe omgeving van Apeldoorn wordt gekenmerkt door open agrarisch gebied in het oosten (de IJsselvallei), bos- en heidegebieden in het westen (onderdeel van de Veluwe) en de snelwegen A1 en A50 in respectievelijk het zuiden en oosten.

Het plangebied omvat het perceel gemeente Apeldoorn sectie I, 8508. Dit perceel ligt direct ten noorden van het perceel Boerhaavestraat 14 te Apeldoorn. In de huidige situatie bestaat het perceel uit een voormalige groentetuin waarop een stenen schuur en een sierkers aanwezig zijn. Het plangebied grenst in het noorden en

oosten aan een sportterrein. In het zuiden grenst het aan het perceel Boerhaavestraat 14 en in het westen aan de Boerhaavestraat, met aan de overzijde woningen (zie ook afbeelding 1).



Afbeelding 1: Globale ligging van het plangebied met in rood de plangebiedsgrenzen. Bron: PDOK, 2021. Bewerking: Natuurkompas, 2021.

In de huidige situatie is het plangebied deels bebouwd. Het betreft een schuur die in gebruik is als opslagruimte. De schuur is opgetrokken uit baksteen en heeft een zadeldak voorzien van dakpannen. De schuur bevat volsteens muren waardoor een luchtsponw en/of open stootvoegen ontbreken. Met de voorgenomen werkzaamheden wordt de sierkers gekapt en de bestaande schuur gesloopt. Op de vrijgekomen locatie wordt een levensloopbestendige woning gerealiseerd. Het niet-bebouwde deel wordt daarbij ingericht als tuin.

3. Beleidskader

Het plangebied valt binnen het bereik van het soortenmanagementplan van de gemeente Apeldoorn. Voor de gebruikte methodiek wordt verwezen naar het rapport: *Soortenmanagementplan gebouwbewonende soorten Apeldoorn* (Klasberg, 2019).

Het gebruik van een soortenmanagementplan (SMP) als basis voor het aanvragen van een ontheffing en het uitvoeren van werkzaamheden is een relatief nieuwe werkwijze. Het wijkt af van de tot op heden gebruikelijke vormen van onderzoek, zoals deze staan beschreven in het Vleermuisprotocol 2021 (Netwerk Groene Bureaus, 2021). Juridisch gezien is voor deze werkwijze nog maar weinig casuïstiek voorhanden, waarmee bepaald kan worden of de methodiek op lange termijn houdbaar is.

Bij het werken met een SMP doet men aannames over het voorkomen van gebouwbewonende soorten in een groot gebied, op basis van de inventarisatie van een deel of delen van dit gebied. In het geval van de gemeente Apeldoorn hebben Arcadis en Regelink Ecologie & Landschap het veldonderzoek uitgevoerd voor de totstandkoming van het SMP.

4. Aanwezigheid beschermde soorten

Tijdens de ecologische onderzoeken die voor het SMP zijn uitgevoerd, zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen in de schuur. Er zijn ook geen waarnemingen bekend in de NDFF. Uit de flora- en faunaquickscan van 2021 is naar voren gekomen dat de schuur wel kan fungeren als verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

De schuur bevat volsteens muren met daarop een met pannen gedekt zadeldak. Een luchtspouw ontbreekt. Direct onder de dakpannen zijn zinken goten aanwezig. De onderste rij dakpannen is ook voorzien van vogelschroot, waardoor de onderzijde niet toegankelijk is voor vleermuizen. Het dak bevat kantpannen. Deze pannen sluiten niet overal strak aan op de houten windveer, waardoor er mogelijkheden ontstaan voor vleermuizen om achter weg te kruipen.

De aanwezige daklijsten vertonen vrijwel geen kieren. De wel aanwezige kieren zijn hooguit enkele millimeters breed, onvoldoende voor vleermuizen om achter weg te kruipen (zie ook afbeelding 2).



Afbeelding 2: Links: Detail van de daklijst. Rechts: Gat in het dakbeschoot als gevolg van een omgevallen boom. Foto's: Natuurkompas, 2021.

De schuur is ook van binnen onderzocht op aanwezigheid van vleermuizen. Aan de binnenzijde is het dakbeschoot zichtbaar. Dit dakbeschoot ontbreekt op enkele plaatsen als gevolg van schade door een vallende boom enkele jaren geleden (zie ook afbeelding 2). Hierdoor kijkt men op sommige plaatsen direct tegen de panlatten en dakpannen aan. Er zijn op de zolders geen sporen gevonden die duiden op aanwezigheid van vleermuizen.

Samenvattend is de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten niet uit te sluiten. Het betreft mogelijk zomer-, kraam-, paar- en individuele winterverblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Gezien de beperkte omvang van de schuur en het ontbreken van een luchtspouw is het uitgesloten dat het gebouw kan fungeren als massawinterverblijfplaats voor een soort als de gewone dwergvleermuis. Hiervoor ontbreekt het aan voldoende thermisch bufferend vermogen.

5. Effectbeoordeling

Mogelijk zijn er verblijfplaatsen aanwezig van gebouwbewonende vleermuizen onder het dak van de schuur. Met de voorgenomen sloop gaan deze verblijfplaatsen verloren. Hierbij kunnen ook dieren worden gedood. Dit is een overtreding van artikel 3.5, lid 2 en 4, van de Wnb. Om doden te voorkomen worden in het navolgende hoofdstuk maatregelen aangedragen. Ook wordt beschreven hoe het verlies van mogelijke verblijfplaatsen gecompenseerd moet worden.

6. Maatregelen

Ongeschikt maken

In het SMP staat aangegeven dat “de soorten zodanig „ontmoedigd” moeten worden, dat ze de betreffende woningen (tijdelijk) verlaten en in de directe omgeving op zoek gaan naar een alternatieve verblijfplaats”.

Dit ontmoedigen bestaat uit het ongeschikt maken van de schuur. Het ongeschikt maken moet worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode voor vleermuizen (dus buiten de kraam- en winterperiode) en uiterlijk 5 dagen voor aanvang van de sloop. De kwetsbare perioden voor de verschillende typen verblijfplaatsen zijn weergegeven in afbeelding 3.

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	juli	aug	sep	okt	nov	dec
Kraamverblijf												
Zomerverblijf												
Paarverblijf												
Winterverblijf												

Afbeelding 3. Kwetsbare periodes voor de soorten gewone dwergvleermuis en laatvlieger (Klasberg, 2019).

Het gaat daarbij specifiek om de volgende verplichte maatregelen:

- De schuur wordt tussen 1 oktober en 30 oktober (in de oranje periode) en bij avondtemperaturen boven de 10° Celsius onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen ongeschikt gemaakt.
- Het ongeschikt maken gebeurt door aan het eind van de dag de buitenste drie rijen dakpannen van de schuur te verwijderen. Hierdoor ontstaat een tochtstroom onder de resterende pannen, waardoor evt. aanwezige vleermuizen het pand zullen verlaten.
- Het ongeschikt maken van de schuur vindt minimaal 5 dagen voorafgaand aan de start van de sloop plaats.
- Bij het ongeschikt maken moet de avondtemperatuur 5 dagen achtereen minimaal 10°C zijn.
- Na 5 dagen vindt een controlerende plaats door een deskundig ecooloog waarbij de schuur wordt gecontroleerd op in- of uitvliegende vleermuizen.
- Indien er geen in- of uitvliegende vleermuizen worden vastgesteld, is het pand natuurvrij. De begeleidende ecooloog ondertekend de natuurvrij verklaring (zie hiervoor bijlage 1) waarna kan worden gestart met de sloop van de schuur.

Permanente compensatie

De schuur kan fungeren als verblijfplaats voor de laatvlieger waardoor het de status van een gebouw met een ‘gewoon verblijf’ van een bijzondere soort heeft. Hierdoor geldt een wettelijke verplichting om de nieuwbouwwoning geschikt te maken door een natuurinclusief ontwerp. Dit houdt in dat de nieuwe woning geschikt moet zijn voor de laatvlieger (en ook de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis).

Dit wordt bereikt door de spouwmuur toegankelijk te maken voor vleermuizen. Vanwege het grote oppervlak dat hiermee toegankelijk wordt gemaakt voor vleermuizen, kunnen zij zelf op zoek naar de locaties in de spouw met de optimale klimatologische omstandigheden. Deze maatregel, ruimte in de spouw, is wetenschappelijk bewezen effectief en wordt daarom aangeraden. Er is nog geen ontwerp van de nieuwe woning opgesteld, waardoor de exacte afmetingen van de spouwmuur niet bekend zijn. Om deze reden worden voorwaarden voorgeschreven waarin de spouwmuren in ieder geval moeten voldoen.

- In de zuidelijke en westelijke spouwmuur worden op meerdere plaatsen op minimaal 2,5 meter hoogte de stootvoegen opengewerkt. Deze krijgen een minimale breedte van 25-30 mm en ca. 40-50 mm hoog, zodat de laatvlieger, één van de grotere vleermuissoorten van Nederland, ook via de open stootvoegen gebruik kan maken van de spouwmuur. Door twee gevels geschikt te maken, wordt vleermuizen de mogelijkheid geboden om een geschikt microklimaat op te zoeken.
- De luchtsponw dient een minimale diepte van minimaal 30 millimeter te krijgen. Hiermee is er voldoende diepte aanwezig voor de vleermuizen om zich te verplaatsen en niet direct tussen het isolatiemateriaal en de buitenmuur geklemd te zitten.

- De isolatielaag wordt afgedekt met folie om deze waterdicht te maken. Tegen dit folie wordt vervolgens gripgaas¹ gelijmd, zodat de vleermuizen voldoende grip hebben om er tegenaan te hangen. Dit is speciaal ontwikkeld om kwetsbare folies en isolatielagen af te dekken en zo te voorkomen dat vleermuizen dit beschadigen. Ook biedt dit voldoende grip voor vleermuizen om aan te hangen. Vleermuizen moeten namelijk zowel aan de buitenmuur als aan de isolatiezijde kunnen hangen. Steenwol- of glaswoldekens moeten om deze reden ook voorzien worden van een harde, ruwe buitenlaag zoals bijv. hardboard. Hierop kan vervolgens weer gripgaas aangebracht worden.

7. Monitoring

Monitoring van de effectiviteit van mitigerende maatregelen en van de populatietrends wordt gecoördineerd door de gemeente Apeldoorn. Er is in het kader van dit voorschrift een monitoringsplan voorgelegd aan de provincie Gelderland. Gerichte monitoring van de locatie van het plangebied is niet vereist op basis van het SMP.

8. Voorwaarden van het ecologisch werkprotocol

In dit werkprotocol staat beschreven hoe de activiteiten met zo weinig mogelijk schade aan vleermuizen en hun leefgebied uitgevoerd moeten worden. De beschreven activiteiten moeten worden begeleid door een deskundig ecooloog.

Wat is een deskundig ecooloog?

Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Hij voldoet aan een of meer van deze punten:

- hij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- hij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- hij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereeniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
- hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

Aan dit ecologisch werkprotocol zijn enkele randvoorwaarden gesteld:

- Dit ecologisch werkprotocol dient op de werklocatie aanwezig te zijn en onder betrokken (onder)aannemers en werknemers bekend te zijn;
- Bij uitbesteding aan (onder)aannemers, blijft de verantwoording en de zorgplicht bij de initiatiefnemer;
- De initiatiefnemer heeft de eindverantwoordelijkheid als opdrachtgever voor het conform de voorwaarden uit het ecologisch werkplan uitvoeren van de werkzaamheden;
- Het stilleggen van de werkzaamheden kan ook door het bevoegd gezag gebeuren, bijvoorbeeld op aanwijzing van de stadsecoloog of een BOA van de handhavende dienst, de Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ).

Het is van belang dat dit ecologische werkprotocol daadwerkelijk wordt opgevolgd. Zo niet, dan kan de initiatiefnemer of de aannemer de Wet natuurbescherming overtreden. Daarom moet dit ecologische werkprotocol altijd aanwezig zijn in het werkgebied, zodat controlerende instanties en alle betrokkenen het tijdens hun werkzaamheden kunnen raadplegen. Daarnaast moet iedere betrokkene op de hoogte zijn van de inhoud van dit plan en dient er door de begeleidende ecooloog een logboek (zie bijlage 2) bijgehouden te worden van de werkzaamheden.

¹ <https://unitura.nl/product/gg2-gripgaas/> of <https://www.topzeven.com/markten/bescherming-dakisolatie/>

Literatuur

- Klasberg, M. (2019). Soortmanagementplan (SMP) gebouwbewonende soorten Apeldoorn. Gebiedsgerichte bescherming van vogels en vleermuizen bij onderhoud, renovatie en verduurzaming. Arcadis Nederland B.V, Maastricht.

Bijlage 1. Voorbeeld natuurvrij-verklaring

Natuurvrij-verklaring

Ondergetekende verklaard hierbij dat de bebouwing aan de locatie (*invoegen*) ongeschikt gemaakt is conform het opgestelde ecologisch werkprotocol en dat de bebouwing niet langer beschermde soorten (kan) huisvest(en). De bebouwing is hiermee natuurvrij.

Locatie:

Datum:

Ondertekening:

Bijlage 2. Voorbeeldlogboek

Logboek Ecologische begeleiding								
Handleiding: in het logboek worden alle relevante bijzonderheden mbt ecologie genoteerd. Er wordt genoteerd wat er uit evt. overleg tussen de ecooloog, de opdrachtgever en andere betrokkenen is gekomen. Daarnaast worden eventuele ecologische aandachtspunten en werkafspraken genoteerd. In het logboek wordt verder beeldmateriaal opgenomen om waarnemingen en aandachtspunten vast te leggen. Ook eventuele incidenten worden in het logboek opgenomen, inclusief foto's (indien noodzakelijk).								
Werkzaamheden / acties	Datum	Deskundige	Relevante ecologische aandachtspunten	Waargenomen aantallen beschermde soorten en verblijfplaatsen	Resultaat van acties en werkafspraken	Foto's	Vervolgafspraken & nazorg	Overige opmerking / aantekeningen

Specifieke onderwerpen bij controles

1. Is er sprake van verwijderen van beplanting en vegetatie? Ja / Nee
2. Worden er watergangen gedempt? Ja / Nee
3. Wordt er vergraven? Ja / Nee
3. Indien bij vraag 1 en/of 2 en/of 3 Ja  is er kennisgenomen van het meest recente ecologisch werkprotocol? Ja / Nee
4. Stemt de periode van uitvoering overeen met het werkprotocol? Ja / Nee
5. Worden de soort specifieke maatregelen in de juiste volgorde uitgevoerd? Ja / Nee
6. Heeft voorafgaand aan de werkzaamheden overleg met, dan wel een controle plaatsgevonden door, een ter zakenkundige? Ja / Nee

Zo ja, door wie, met wie en wanneer: _____